

BŮH S NÁMI

OD DEFENESTRACE K BÍLÉ HOŘE

BŮH S NÁMI - od defenestrace k Bílé hoře

Hraný film zpracovávající okolnosti a následky druhé pražské defenestrace z roku 1618. „Největší výzvou bylo natočit plastický obraz nejdůležitějších událostí a vlivů tak, aby divák nebyl zahlcen složitostí problematiky ani ochuzen o komplexní pohled. Pomohlo nám, že jsme od začátku plánovali dva filmy, takže nakonec vznikl jeden silně faktografický dokument a jeden spíše pocitově atmosférický film, který otázky možná více navozuje, než zodpovídá,“ říká kreativní producent **Jan Lekeš**.

Třináctého května 1618 došlo na Pražském hradě, v sídle českých králů, k podivné události: představitelé českých evangelických stavů, kteří se dostavili do sídla České kanceláře (reprezentující krále katolíka), napadli a vyhodili

z hradních oken dva nejvyšší představitele králova úřadu. Šlo o náboženský spor s politickými důsledky. Všichni zúčastnění věřili v platnost klasické zásady „čí země, toho víra“, rozuměli jí však každý jinak. Tento incident postupně přerostl v třicetiletou válku, největší vojenský konflikt v dějinách až do velkých válek 20. století. Jde o jeden z mála historických okamžiků, kdy české dějiny výrazně poznamenaly dějiny evropské.

Film vznikl v koprodukcí společností Česká televize, ARTE G.E.I.E. a ORF ve dvou verzích. Paralelně s hraným filmem vzniká také jeho dokumentární mutace Defenestrace 1618, ve které kromě hraných pasáží vystupují i historici, kteří dané téma zpracovávají ve větším detailu.

ZAJÍMAVOSTI:

Natáčelo se 25 dnů od února do října 2017.

Dokumentární verze obsahuje 74 archiválií od 17 institucí z ČR i ze zahraničí, projevy 4 historiků (Česká republika, Rakousko, Velká Británie, Francie). Natáčelo se na hradě Švihově a Pražském hradě, v katedrále v Kolíně, na zámcích v Telči, Kratochvíli, Kroměříži, v bývalém vojenském prostoru Milovice, ve studiu na Kavčích horách a v horách ve Slovinsku.

Pro film bylo v krejčovnách ČT ušito 40 kostýmů, a to zejména pro hlavní představitele císařských, královských a šlechtických rolí. Ve spolupráci s externími krejčovnami vzniklo a nakoupilo se přes 200 kusů kostýmních doplňků – rukavice, klobouky, límce. Zapůjčovalo se přes 125 kostýmů z fundusu Barrandov Studia a kolem 2 000 kusů oděvů a doplňků z vlastních kostýmních skladů ČT.

Scéna bitvy na Bílé hoře byla natočena dvěma štáby v rámci jednoho natáčecího dne. 46 000 vojáků bylo nahrazeno osmi jezdci na koních z Kavalerie Náhod, patnácti pěšáky z Regimentu zemské hotovosti, čtyřmi herci a jedním kaskadérem. Bitevní scéna v ani jedné verzi filmu nemá žádný trikový záběr.

ZDENĚK JIRÁSKÝ:

Dnes se na stejném náměstí, kde proběhly popravy, tleská úspěšným sportovcům po návratu z olympiád

Letos to je 400 let od třetí pražské defenestrace. Myslíte, že česká společnost zná dobře tento úsek naší historie?

Řekl bych, že česká společnost obecně neoplývá velkým zájmem o historii. Vzpomeňte např. na ankety mezi středoškoláky, kteří často ani nevědí, co se stalo v roce 1989. Hlubší znalosti má jen pár jedinců, odborníků či elit. A přitom se z historie dá tolik poučit...

Jak moc jste si musel Vy sám tuto etapu historie připomínat před začátkem natáčení?

Zcela pochopitelně jsem musel vše nastudovat, nejsem historik. Vycházel jsem z konzultací s několika odbornými poradci, mj. prof. Roytem. Je třeba si ale uvědomit, že jsme zpracovávali suverénní dramatický tvar, pouhý otrocký popis dějin by mne autorsky nezajímal.

Za scénářem stojí historik Pavel Kosatík. Jak moc jste pracovali s historickými prameny? Jak moc jste chtěli být přesní?

Nechtěli jsme si vymýšlet. Přístup k látce byl podmíněn poctivými rešeršemi, prací s respektovanými historickými prameny a úctou k dobové pravdě. Jistá fabule je nutně použita v případě psychologie postav, o nichž se dochovaly povětšinou prameny historické, nikoli osobní. Např. vztah mezi Thurnem a jeho ženou Zuzanou je naší vlastní licencí. V zásadních událostech se ale od pravdy moc nevzdalujeme. Zcela zásadní a pro výsledný tvar rozhodující byla ojedinelá koncepce výroby. Vytvářeli jsme paralelně dva filmy ve dvou různých formách – hranou verzí a docudrama, které je na historické pravdě bytostně závislé, vychází z ní. Byl jsem nucen hrané scény koncipovat tak, aby byly použitelné v obou filmech, v prvním jako dramatický tvar, ve druhém jako ornament k rozhovorům s evropskými historiky. Pochopitelně z jednoho rozpočtu. Nikdo z nás předtím takovou zkušenost neměl. Tato univerzalita vyzkoušela naše možnosti i schopnosti, tak trochu jsme za pochodu vytvářeli novou metodu.

V čem podle Vás tkví největší význam těchto událostí a jak ovlivnily následný vývoj našich zemí?

Zásadně. S koncem konfesně otevřeného prostředí vymizeli z našich zemí protestanti, násilná rekatolizace vyhnala ze země elity. Exilová vlna se rozšířila do všech nekatolických zemí Evropy a my jsme dnes potomky právě tohoto přerodu. S nástupem baroka vyrostly všechny ty vesnické kostely a kostelky, které dnes utvářejí naši krajinu. Všechno mohlo být jinak.

Ve filmu jsou často zabírány detailně obličej jednotlivých postav. Chtěl jste výraznou mimiku? Jak jste herce vedl?

Důvody jsou dva. Historická látka je velice nákladná věc. Můžete samozřejmě ukázat krásné renesanční interiéry se všemi jejich detaily a přesahy, středověkou krajinu plnou

lidí nebo třeba dobovou řemeslnou práci. Na to ale potřebujete mnohonásobně vyšší rozpočet, tým profesionálů, erudovaných architektů, setdecorátérů, armádu rekvizitářů, kostymérek, maskérů apod. Potřebujete čas, hromadu času. Často vám tedy zbude jediná možnost a tou je detail. Druhým aspektem byla práce s hercem. Snažili jsme se s herci v mezích možností před natáčením probrat aspekty jejich rolí, pochopit dobovou problematiku a tzv. se dostat do postav. A právě při práci s psychologickou rovinou se detail tváře nabízí jako nejlepší prostředek. I s ohledem na to jsem herce vybíral tak, aby to vzájemně fungovalo.

Bůh s námi je krásný ve své vizuální stránce. Věděli jste od počátku, jak má snímek vypadat?

Což o to, na začátku každého natáčení mám celkem jasnou představu, jak by film mohl vypadat. Později nastane nekonečná řada kompromisů. Tak to má při téhle práci každý. Je jen otázka, co se vám navzdory situaci podaří prosadit. Někdy to bývá lýtý boj, někdy je to demoralizující. S kameramanem Michalem Černým děláme všechno pro to, abychom prosadili maximum z realizovatelných představ. **Ve Vašem filmu jsou důležité i kostýmy a masky. Opět se zeptám, jak se rodila jejich podoba. Na co jste kladl důraz?**

Na pravdu, jak jinak. Výtvarník dostal volné ruce, předem jsme probrali vize, pro inspiraci zhlédli pár filmů ze stejného období, shodli se, co je možné realizovat a co ne. Maskéři a kostymérky odvedli výbornou práci, moc toho během natáčení nenaspali.

Ve vymyšlených příbězích bývají často výrazně kladné a záporné postavy. Jak vnímáte své postavy ve filmu Bůh s námi Vy?

Úplně stejně, jako když dělám pravdivý film ze současnosti. Nikdo není jen zlý a nikdo jen hodný. Černobílosti se a priori vyhýbám. Snažili jsme se svým postavám rozumět, vyhýbali jsme se zjednodušování tam, kde na to byl prostor.

Pro dnešního Evropana je akt defenestrace i tehdejších poprav barbarským činem. Bylo složité a důležité ukázat to ve filmu?

Ano, bylo. O popravě na Staroměstském náměstí se všichni učíme ve školách, ale málokdo si dovede představit, jak drsné to ve skutečnosti bylo. Šlo o veřejnou podívanou pro široké masy, dobové makabrozní divadlo. Davové sdílení šoku. Dnes se na stejném náměstí tleská úspěšným sportovcům po návratu z olympiád. Rozměr odstrašující exekuce pro mne nejlépe ilustruje to, co následovalo: hlavy popravených byly vystaveny na staroměstské mostecké věži a vydržely tam dlouhé roky. Dokážete si představit, že pod nimi každodenně chodili Pražané za svou prací, zábavou nebo na procházku?

KAREL DOBRÝ:

Matyáš Thurn byl bohatý kluk, který měl armádu jako svoji hračku

Letos to je 400 let od pražské defenestrace z roku 1618. Myslíte, že česká společnost zná dobře tento úsek naší historie?

Na to mohu odpovědět pouze za sebe. Měl jsem povědomí o defenestraci, že někdo někoho vyhodil z okna, někdo přežil, a o popravě sedmadvaceti českých pánů, ale nic do hloubky.

Jak moc jste si tedy musel Vy sám tuto etapu historie připomínat před začátkem natáčení?

Pro mě bylo důležité znát život Matyáše Thurna. Na internetu jsem vyhledal veškeré dostupné materiály k němu a prostudoval je. Ostatní zákulisní souvislosti tehdejší politiky, čímž myslím stavů tehdejší monarchie, jsem si také připomněl, ale nešel jsem úplně do detailů.

Vnímáte postavu Matyáše Thurna spíš jako politika, nebo vojáka?

Spíš jako vojáka. V mých očích to byl bohatý kluk, který měl

k dispozici hračku v podobě armády. Byl to svým způsobem bonviván, shromažďoval armády a byl jedním z nejbohatších obyvatel Prahy. Byl to takový vojenský hazardér, ale ryzí – nebál se riskovat, a když už za něco kopal, tak to dokopal až do konce. Trošku jsem si ho představoval jako Kim Čong-una, který kouká, jak letí raketa, a hrozně se u toho směje. To ale samozřejmě trochu bagatelizuji.

Co bylo podle Vás Matyášovou hnací silou? Byla to touha po moci, protestanství, nebo pomsta?

To by lépe odpověděl historik, ale tehdy bylo náboženství hodně určující a navíc bylo propojené s politikou, tak je možné, že těch motivů bylo víc. Já ho ale opravdu vnímal, že měl armádu jako svou hračku. On se choval dost podobně po celý život, i později v exilu, kde válčil až do na tehdejší dobu pozeňnaného věku sedmdesáti tří let.

Pro Evropana jednadvacátého století jsou defenestrace nebo tehdejší způsob poprav hodně barbarské. Jak těž-

ké pro Vás bylo vcítit se do své postavy nebo obecně do té doby?

Není to tak dávno, co světové televize vysílaly téměř v přímém přenosu, jak IS uřezává hlavu svým zajatcům. Defenestrace a způsoby poprav nejsou nic, co bychom si nedokázali představit. Díky každodennímu zpravodajství pro mě nebylo těžké se do toho vcítit. To je podobné, jako když je člověk zdravý, tak si moc neumí představit, co se děje v nemocnici, nebo když je člověk na svobodě, tak si nedokáže představit pobyt v kriminále. My dnes máme představu, jak jsme civilizovaní, ale stále se tu dějí zvěrstva. Jen se to neděje na náměstí, ale je to „za zdí“. Možná že v tom ta doba byla spravedlivější. I smrt byla lépe přijímaná. V naší středoevropské kultuře se ji dnes snažíme nevidět.

Ve filmu Bůh s námi je výrazná estetika. Pomáhá kostým a další viditelné atributy k lepšímu hereckému výkonu?

Rozhodně! To je zcela určující. Platí to jak v divadle, tak v dobové inscenaci. A v případě filmu Bůh s námi také. Tomáš Chlud vytvořil úžasné kostýmy.

Bůh s námi není klasický historický film. Hodně zvrátů je vyjádřeno výrazným herectvím, často je zabírán detailně Váš obličej. Jak jste k té roli přistupoval? Konzultoval jste ji s režisérem?

Samozřejmě, při natáčení filmu je konzultace s režisérem důležitá. Jednotlivé obrazy se točí na přeskáčku, proto je nutné, aby on řekl, co předchází tomu, co se zrovna bude točit, jak se ta postava má zrovna cítit a podle toho chovat apod. Se Zdeňkem to byla mimořádně příjemná spolupráce. Defenestrace je významný kus naší historie. Téma je nosné samo o sobě. Nejedná se o žádné chiméry. Jsou to silná fakta a díky tomu to má přirozenou dramaturgii. Herec je v podstatě dělník, který přijde na plac, dozví se kusé informace, a pak se musí snažit to zahrát tak, aby to bylo uvěřitelné. Role je samozřejmě určena dobou, ale i kostýmem. Jinak stojíte v županu, jinak v brnění. Masky, která je ve filmu Bůh s námi výrazná, vás nutí k určitému držení hlavy. Zásadní jsou ale konzultace s režisérem i práce ve střížně, protože vždy se točí několik jetí.

Celým filmem prostupuje vztah Vaší postavy s manželkou. Jak byste ho popsal? Chápal jste jednání obou postav?

Moje životní zkušenost je taková, že ženy jsou pragmatické. Muže vnímají často jako prostředek k pomoci, použijí ho celkem a bez skrupulí ho jsou zase schopny opustit. Na tom není moc co chápat. Myslím, že tak se to děje i v přírodě. Pokud se něco stane, tak i muž chce prvně zachránit ženu a teprve pak sebe.

TEREZA HOFOVÁ:

Jako společnost jsme byli málokdy jednotní

Hrajete manželku Jindřicha Matyáše Thurna. Jak byste popsala jejich vztah v období před třicetiletou válkou, v období třetí pražské defenestrace?

Jejich vztah byl, myslím, velmi rovnocenný. Nicméně nebyli nikdy pár, který by spolu žil každodenním životem. Thurn byl neustále někde na bojišti, ale rád se vracel domů. Zuzana mu byla rádkyní, ale nevměšovala se. Měli se rádi a respektovali se. Ve filmu ona hraničí až s jeho vnitřním hlasem, svědomím, pochybami. Byli si velmi blízcí, ale nade vše respektovali svobodu druhého. Thurn v našem příběhu její počínání nepovažuje za zradu. Spíš ho možná překvapilo a jeho ego ranilo, že neměl pravdu a situaci neodhadl tak jako ona.

Postava Zuzany Alžběty Thurnové není široké veřejnosti tolik známá. Kde jste o ní získávala informace?

Našla jsem si něco v knihách, ale film jsem brala jako licenci. Držela jsem se hlavně příběhu a toho, jak jsou postavy uchopeny ve scénáři, v situacích a dialozích.

Jaké její vlastnosti byly pro Vás nejdůležitější? Jakou jste ji chtěla vykreslit?

Chtěla jsem dát důraz na její rovnocennost s mužem – Thurnem. Sebevědomí a schopnost jednat sama za sebe. Ale bylo pro mě důležité ukázat, že Thurn milovala. Ovšem na lásku nebyl vždy čas a okolnosti byly nemilosrdné.

Zuzana Alžběta Thurnová svůj život nekončí po boku manžela. Bylo evidentní, že chtěla zachránit sebe a zajistit si důstojný život. Chápala jste ji?

Ano. On se kvůli ní nikdy nevzdal svých cílů a ona, tak jak jsme ji uchopili scénářisticky a dějově, nebyla tou, která by snesla být obětí událostí. Byla bohatá, vzdělaná a zvyklá žít bez Thurna. A určitě chtěla i přežít. Ani Thurn to nebral jako zradu. Byl válečník, zvyklý jednat podle situace. Tím nechci říct, že byl oportunista.

Vaše postava ve filmu glosuje události, díky ní se divák lépe orientuje. Jaký vliv měla na svého muže, případně na osoby ve svém okolí?

V celém našem příběhu jsou ženy silné a sebevědomé, jsou si vědomy svého vlivu a odvažují se do událostí mluvit. A vliv skutečně mají! To, jak Zdeněk Jiráský ženské linky uchopil, rozvinul a povznesl, považuji za velmi dobré a bohužel pořád ještě v naší společnosti za odvážné a neobvyklé.

Lze říct, co konkrétně vyprovokovalo českou šlechtu k takovému činu? Co bylo impulsem této defenestrace?

Ohrožení svobody. Myslím tím svobody stavovské, ale i dle Rudolfova majestátu náboženské. To, co tenkrát Majestát ustanovoval, nemělo v tehdejší Evropě obdoby a bylo skutečně ostrovem svobody. Ne ovšem svobody ve smyslu demokracie, tedy tak, jak ji můžeme chápat dnes. Defenestrace byla aktem šlechty, činem proti centralizaci moci Habsburky.

V čem podle Vás tkví největší význam těchto událostí?

Myslím, že to ukazuje, že jako společnost jsme byli málokdy jednotní. A že nám možná chybějí i skuteční vůdci nebo že máme určitou tendenci se jim vzpírat. Jedeme si tak trochu každý sám na sebe. A že na velké činy jsme nikdy nebyli ochotni dát velké peníze. Neuznáváme vůdce, protože sami neumíme vést, ač máme dobré nápady. Nějak čekáme, že to ostatní vyřeší za nás. Ale to je taková instantní moudrost.

Dokážete si představit, že by k defenestraci a následnému odboji nedošlo? Jak by se vyvíjel osud českých zemí?

Asi by se české země rozpadly na spoustu malých unií a koalic – tu protestantských a tu katolických, tu úplně pohanských – a časem by se naše území rozteklo do okolních zemí. „Bohemia“ je ovšem stále něco, co v nás bylo a je, jistě neukotvenost, podryvačství a diletantství, které můžeme i hezky nazvat nechutí se podvolit či neúctou k autoritám. Ovšem koho nenávidíme, nakonec potřebujeme a zveme zpět. Ale musím zdůraznit, že nejsem historik a okolnosti a souvislosti neznám nijak detailně.

Ve filmu Bůh s námi je výrazná estetika. Pomáhá kostým a další viditelné atributy k lepšímu hereckému výkonu?

Určitě bych nepoužila slovo „lepší“. Vždy záleží na výkladu tématu a celkovém výtvarném uchopení. Ale jako současný člověk například v tomto konkrétním historickém oblečení vytušíte, proč se lidé chovali určitým způsobem. Kostým vždy odráží dobu a vyjadřuje určitý rozlet či spoutanost. Tak například člověk s takovou sukni a korzetem si málokdy poradí sám a do luk se asi také jen tak spontánně nerozdeběhne, ale zase podložit si tou tunou suknic nohy na klekátku v kostele je asi pohodlnější než holá kolena v kraťasech.

Bůh s námi není klasický historický film. Hodně zvrátů je vyjádřeno výrazným herectvím, často jsou zabírány detailně obličejové mimiky postav. Jak moc jste se musela soustředit na mimiku? A vůbec, jak jste k tomu po herecké stránce přistupovala?

Tak historický film není o výpravných bitvách, ale o tom, že se odehrává v historických kulisách, na pozadí historických událostí, anebo je přímo zobrazuje. To, jak to jako tvůrce uchopíte, je druhá věc. Mně se líbí výklad těch velkých událostí v té konkrétní až tíživé intimitě. Je to kontrast, který vám umožňuje být osobnější a tím silněji příběh prožít na podkladě osobních emocí a ne houslí, tisíců mrtvých a hektolitrů krve. Výsledek mě zasáhl a jsem velmi spokojena. Co se týče herecké práce, byla jsem za sebe spontánní, připravená, soustředěná a snažila se dát celku maximum, ač v minimalistických prostředcích. Zuzaniny monology vznikly až ex-post, nad rámec původního scénáře, a dodaly filmu další rozměr.

ONDŘEJ MALÝ:

Ferdinand II. Habsburský byl přesvědčen o tom, že když se bude řídit slovem božím, nemůže udělat chybu

Letos to je 400 let od třetí pražské defenestrace. Myslíte, že česká společnost zná dobře tento úsek naší historie? Nevím, spíše asi ne, ale měla by. Zvláště dnes.

Jak moc jste si musel Vy sám tuto etapu historie připomínat před začátkem natáčení?

Samozřejmě, že o defenestraci jsem něco věděl, ale přiznám se, že k postavě Ferdinanda jsem si musel informace zjišťovat. **Tvůrci hodně spolupracovali i s historiky. Kde jste získával informace o Vaší postavě Vy?**

Moc mi pomohla moje „skoro teta“ Alena Tománková. Nedávno oslavila šestaosmdesátiny a o historii ví snad úplně všechno. U ní jsem se zastavil na návštěvu a dal jsem jí přečíst scénář. Pak jsme si povídali a ona mi vykládala historii tohoto období i v jemných souvislostech a postranních úmyslech jednotlivých postav. A samozřejmě další konzultace probíhaly i během natáčení zejména s režisérem Zdeňkem Jiráským.

Jak vnímáte postavu Ferdinanda II. Habsburského vzhledem k Čechům?

Netroufnu si hodnotit jeho postoj k Čechům, ale snažil jsem se ho představit jako hluboce věřícího a Bohu oddaného člověka, který byl přesvědčen o tom, že když se bude řídit slovem božím, tak nemůže udělat chybu. Ostatní věci už byly drobnosti ve srovnání s tímto přesvědčením. Obrovskou roli v jeho životě ale sehrály jeho milenka a také jeho matka.

Při událostech zobrazených ve filmu je milenkou Vaší postavy Eleonora Gonzagová, která se později stala Ferdinandovou manželkou. Jaký byl podle Vás jejich vztah?

Spojovala je víra v Boha jediného, katolického, i když obdiv ke krásné a o dvacet let mladší ženě tam jistě byl, ale nebylo to rozhodující. My ve filmu jejich vztah ukazujeme spíše v pohledech a náznacích.

Bůh s námi není klasický historický film. Kamera se hodně soustředila třeba na detaily obličeje. Jak jste k tomu herecky přistoupil? Jaké měl režisér požadavky?

Hrajete, jak umíte, jak tu postavu pochopíte a jak se do ní vcítíte. Nebylo tam žádné konkrétní zadání typu „zabírají vás z detailu, o to hrajte víc nebo o to hrajte míň“.

Pro Evropany 21. století jsou defenestrace a tehdejší způsoby poprav barbarskými činy. Jak se Vám jako herci vžívalo do uvažování tehdejších lidí?

Já hrál panovníka, který „jen“ rozhodoval. On byl věřící člověk, a i když udělal v našich očích kruté rozhodnutí, on tak učinil ve jménu božím a konal to pro dobro svých oveček. On byl skálopevně přesvědčen, že jedná správně.

Výrazné jsou i kostýmy a lokace. Pomáhají Vám tyto atributy v hereckém ztvárnění historických postav?

Obrovsky to pomáhá. Ty kostýmy jsou nádherné, a už když vás do nich obléknou, tak se cítíte jinak. Ve chvíli, kdy vám dají krejzl na krk, tak jste jak pravítko, narovná vás to. Nutí vás to úplně jinak stát, jinak se hýbat.

Co si divák po zhlédnutí filmu odnese?

Na to jsem opravdu zvědavý, ale vnímání samotného aktu defenestrace, tedy vyhození pánů z okna, má důsledky dodnes. Nevím, jestli si diváci řeknou, že už je zase ten čas tam jít a udělat to znovu...

EVA JOSEFÍKOVÁ:

Nechtěla bych žít v době třicetileté války

Film Bůh s námi zobrazuje období před vznikem Třicetileté války. Jak tuto etapu našich dějin vnímáte?

Vnímám to jako jeden velký, dlouhodobě se s prominutím táhnoucí zmatek. Na poli politickém, náboženském, územním. Rozhodně bych v té době nechtěla žít. Nejenom kvůli tomu, že by mi neustále někdo střídavě vnucoval, v co a jak mám věřit nebo vůči komu mám být zrovna loajální.

Letos to je 400 let od třetí pražské defenestrace. Myslíte, že česká společnost zná dobře tento úsek naší historie?

Nedokážu to posoudit. Jistě jsou nadšenci do historie, kteří mají nastudovaný každý detail každé bitvy. Předpokládám, že většina z nás má základní znalosti o těchto událostech, minimálně o jejich pozdějších důsledcích. Ale myslím si, že asi nebudu příliš přehánět, když řeknu, že je určitě spousta lidí, kteří to vnímají jako změt jmen a letopočtů z dávno zapomenutých hodin dějepisu, křížovkářské heslo nebo prostě krycí jméno k vyjádření nespokojenosti s vládou či radními. V těchto dnech se ostatně skloňuje opět relativně často.

Lze říct, co konkrétně vyprovokovalo českou šlechtu k takovému činu? Co bylo impulsem této defenestrace?

Nábožensko-mocenské boje. Konkrétně šlo o nedorozumění Rudolfova majestátu, který měl garantovat svobodu náboženského vyznání a práva na správu jistých majetků šlechtou a podobně, ale v průběhu let bylo jeho dodržování více a více oklešťováno.

V čem podle Vás tkví největší význam těchto událostí?

Bylo to prakticky obrovské zvěrstvo a dlouhotrvající masakr ve jménu náboženství, který postihl celou Evropu. V rámci toho došlo k rapidnímu úbytku obyvatel, šíření epidemií, bigotnímu katolicismu. Doba temna.

Dokážete si představit, že by k defenestraci a následnému odboji nedošlo? Jak by se se vyvíjel osud českých zemí?

Neumím ve své hlavě potlačit těch dalších čtyři sta let dějin a vymyslet úplně jiný scénář.

Hrajete druhou manželkou Ferdinanda II. Habsburského. Jak byste popsala jejich vztah?

Respekt a vzájemné uznání, snad i oboustranný obdiv.

Jaký měla Vaše postava vztah k Čechům?

Řekla bych o něco vlažejší než ke koruně, umění a katolické církvi. Na druhou stranu Prahu často navštěvovala, což prý u jejích předchůdkyň nebylo obvyklé.

Kde jste získávala informace o Eleonoře Gonzagové a jak jste ji chtěla zobrazit?

Přečetla jsem všechno, co se mi podařilo vyhledat na internetu. Bohužel to povětšinou byla strohá fakta. Z těch jsem si něco intuitivně vydedukovala (pokud se to tak dá říct), zkontualtovala to s režisérem a na základě toho jsem se jí pak snažila vyobrazit jako dobrou manželku a silnou ženu, přesvědčenou o pravdě, ve které byla vychována a ve které věřila.

Ve filmu Bůh s námi je výrazná estetika. Pomáhá kostýmům a další viditelné atributy k lepšímu hereckému výkonu?

To je spíš otázka na režiséra, jestli pomáhají k lepšímu hereckému výkonu. Pro mě jako pro herečku to má samozřejmě vliv na prožitek atmosféry a jednotlivé situace. Pochopitelně je velký rozdíl hrát scénu na castingu v kečkách, bez rekvizit, pod zářivkou mezi čtyřmi holoými stěnami, nebo na Švihově v dvacetikilovém dobovém kostýmu se všemi náležitými rekvizitami. Troufám si však říct, že mezi klapkami se atmosféra vždycky uvolní a my se s kolegy bavíme stejným způsobem, jako bychom byli zpátky v těch kečkách.

Bůh s námi není klasický historický film. Hodně zvrátů je vyjádřeno výrazným herectvím, často jsou zabírány detailně obličje hlavních postav. Jak moc jste se musela soustředit na mimiku? A vůbec, jak jste k tomu po herecké stránce přistupovala?

O Gonzagové jsme pochopitelně hodně mluvili již před natáčením a pak jsme detailněji rozebírali její jednání před každým záběrem. Zdeňkovi a jeho režijním záměrům jsem plně důvěřovala, takže i když detailní záběry často lákají ke koukání na tzv. „kopr“ po každé klapce, já jsem většinou zůstávala na místě a naslouchala Zdeňkovým připomínkám a našemu hereckému napojení s Ondrou Malým.

Eleonora v závěru filmu lobbuje pro potrestání odbojné šlechty. Tehdejší způsoby poprav jsou pro Evropana 21. století hodně barbarské. Bylo složité se vcítit do té role?

V rámci svého přesvědčení se snažila prosadit exemplární potrestání. Z dnešního pohledu pravda velice odporné. Nemyslím si ale, že by na tom trvala kvůli nějakému ukojení své morbidní osobnosti. Když bych to měla říct cynicky, byla jiná doba.

ŠTĚPÁN KOZUB:

Je pochopitelné, že se lid bouřil. Bouřil bych se taky

Letos to je 400 let od třetí pražské defenestrace. Myslíte, že česká společnost zná dobře tento úsek naší historie? Obávám se, že ne. Myslím, že lidé obecně zapomínají na určitá fakta spjatá nejen s naší historií. Je ale také možné, že prostě a jednoduše nikdy o žádné defenestraci neslyšeli, a právě proto vnímám vznik toho filmu jako velmi pozitivní. **Jak moc jste si musel Vy sám tuto etapu historie připomínat před začátkem natáčení?**

Dost. Při vzniku takového projektu, jako je Bůh s námi, to vnímám jako povinnost. Člověk obléká kostým, nosí paruku, lepí vous a také se pohybuje v určitém prostoru, který je pro něj cizí. Vnímám to tedy jako samozřejmost, seznámit se s dobou a historickými fakty. Člověk si je přece jen jistější, když ví.

Lze říct, co konkrétně vyprovokovalo českou šlechtu k takovému činu? Co bylo impulsem této defenestrace? Osobně si myslím, že v drtivě většině krizových situací je hlavním, nebo alespoň jedním z hlavních spouštěčů takovýchto rozhodnutí strach. Strach je dle mého názoru velmi silný stav, ve kterém jsme schopni mnoha rozhodnutí, ale netroufám si říct, co konkrétního stálo za takovým činem. Jsem ale přesvědčen, že strach se držel na předních příčkách.

V čem podle Vás tkví největší význam těchto událostí a jak to ovlivnilo následný vývoj našich zemí?

Vzhledem k tomu, že těmito událostmi započala třicetiletá válka, tak to vnímám jako problém. Pokud se mě ptáte na vzdálenější horizont naší historie od defenestrace, tak je to asi logický vývoj událostí. Lid spokojený nebyl. Církev obecně se dostala k velké moci, kterou jednoznačně zneužívala. Je tedy pochopitelné, že lid se bouřil. Bouřil bych se taky.

Dokážete si představit, že by k defenestraci a následnému odboji nedošlo? Jak by se vyvíjel osud českých zemí? Těžko říct, ale asi bychom se točili v začarovaném kruhu. Církev by rostla a lid by byl stále nespokojený. To by asi nedopadlo pozitivně. Ale lidé jsou nespokojení stále, je jedno, v jaké době žijeme. Vše záleží na lidech a ne na době, ve které žijí.

Tvůrci hodně spolupracovali i s historiky. Také jste s nimi konzultoval něco týkajícího se Vaší postavy?

Jednoznačně. Při práci mám rád, když vím. Jsem jistější a mám ucelenější názor. Postava se pak lépe tvaruje. Zajímal jsem se například o kostým, který jsem měl. Fascinoval mě. Povídal jsem si s kostyméry nebo výtvarníky, ale především s režisérem Zdeňkem Jiráským, který mi byl skvělou oporou.

Vy hrajete Fridricha Falckého. Jak ho v rámci české historie vnímáte Vy?

Působí na mě lehce tajemně. Víím, že se o něm povídá, že to nebyl zrovna nejlepší král, což je asi pravda, ale když jsem o něm přemýšlel, potřeboval jsem ho pochopit. Byl to mladý člověk, který si dle mého názoru dostatečně neuvě-

domoval, co se kolem něj děje. Nebyl to srab, ale nemůžu o něm ani říct, že by to byl hrdina. Troufám si říct, že ho chápu. Miloval svou ženu, byl to dobrý voják, ale asi bychom ho nemohli označit za moudrého vladaře.

Kterou jeho vlastnost nebo vlastnosti vnímáte jako silné a které naopak slabé?

Nevím, jestli se to dá označit za silnou vlastnost, ale obdivoval jsem jeho výdrž. Ten vnější tlak na jeho osobu byl velký a on to v rámci svých možností a dovedností snášel poměrně dobře. V něčem se mi na něm dokonce líbila i ta ležérnost (v jistém slova smyslu). Myslím, že neměl příliš vhodných vlastností k tomu, stát se králem, a že to dokonce musel i vědět.

Fridrich váhal při nabídce stát se českým králem. Dokážete si vysvětlit proč?

Myslím si, že váhal právě proto, že si uvědomoval, že není dostatečně nastaven na to, aby se stal králem. A toho se možná bál.

Fridrichovou manželkou byla Alžběta Stuartovna. Jak byste popsal jejich vztah?

Byl to vztah plný vášně a mladistvé lásky. Alžběta byla krásná mladá žena, kterou mu asi všichni záviděli. Myslím si, že jí imponovalo to, že se Fridrich stal králem.

Ve filmu Bůh s námi je výrazná estetika. Pomáhá kostým a další viditelné atributy k lepšímu hereckému výkonu?

Rozhodně. Je to velmi důležité. Věci, jako je například kostým nebo rekvizita. Dodává to postavě větší životnost a ta se stává dle mého názoru skutečnější a plastičtější. Ovšem takové věci dokáží i ublížit a uškodit, proto je to velmi důležité. Myslím, že však mohu s naprostým klidem říct, že u tohoto filmu se jednalo o skvělou práci všech, kdo se na něm podíleli.

Bůh s námi není klasický historický film. Hodně zvrátů je vyjádřeno výrazným herectvím, často je zabírán detailně Váš obličej. Jak moc jste se musel soustředit na mimiku? A vůbec, jak jste k tomu po herecké stránce přistupoval? Konzultoval jste to případně s režisérem?

Zásadní pro mě byla opravdu komunikace s režisérem. Troufám si říct, že v tom nebyl sebemenší problém. Zdeněk je velmi otevřený a klidný člověk, se kterým jsem mohl mluvit o čemkoli. Nabíjel nás energií. Co se týče herecké práce, musel jsem se opravdu snažit, abych v každém okamžiku tzv. držel postavu. Bylo to těžké, protože jsme točili několik hodin denně a člověk už někdy opravdu usínal za chůze. Snažil jsem se velmi koncentrovat na detaily. Doufám, že divák bude spokojený a tento film přijme. Já osobně bych si to velmi přál!

TOMÁŠ CHLUD: Ženy pro krásu trpí rády

Co pro Vás bylo největším zdrojem inspirace pro kostýmy?

Největší inspirací byly samozřejmě dobové portréty a grafické listy. Dále jsme vycházeli z dochovaných originálních oděvů z různých evropských muzeí, a to z regionů, které se našeho příběhu týkají: Anglie, Německo a Španělsko.

Je na oblečení ze 17. století něco, na co bylo potřeba myslet při jeho tvorbě?

Když tvoříte pozdně renesanční kostýmy pro současné herce, je především potřeba je upozornit, že se hezky neprosou, a to zvláště dámy. Samy látky jsou poměrně těžké, v několika vrstvách, k tomu korzety, krinolíny a poměrně vysoce postavený pas. Zároveň je potřeba je připravit na to, že některé pohyby, na které jsou běžně zvyklé, jim kostým zkrátka nedovolí, neboť dobová gestikulace se odehrává mezi pasem a bradou, velká gesta jsou určena renesančnímu divadlu a literatuře. Co se týká kostýmů samotných, je třeba myslet na poměrně velké metráže materiálů, neboť střihy byly velmi vynalézavé a nákladné.

Jaké barvy a materiály byly v této době v trendu? Byla móda u nás ovlivněna evropskými vlivy?

V době, kdy došlo k stavovskému povstání, se pomalu lámala renesance v baroko a tomu odpovídala velká pestrost materiálů a střihů, od klasické španělské černé, přes francouzskou modrou, až po červené a zelené Angličany. Náš příběh obsahuje tři kulturní okruhy, Stuartovskou Anglii, Habsburky dodržující ještě španělský dvorský ceremoniál a německý okruh české šlechty. Divák tak bude mít před sebou poměrně reprezentativní atlas dobové módy i se všemi jeho materiály: sametem, brokátom a dalšími.

Který doplněk nikdy nechyběl mužům a který ženám?

Nejklasičtějším doplňkem stále ještě byl široký límeček zvaný okružiči či krejzl, pomalu se měnící v raně barokní límeček, jak ho známe například ze Tří mušketýrů, u dam jsou pak nepostradatelné perlové šperky a u pánů těžké zlaté náhrdelníky a řetězy.

Bůh s námi není klasický popisný historický film. Pracovali jste s touto autorskou vizí i při přípravě kostýmů?

Naopak, co se kostýmů týče, zůstávaly striktně dobové a inspirované přímo portréty jednotlivých historických postav. Stylizovaná byla jen barevnost jednotlivých politických skupin, aby se v nich divák snáze orientoval.

Defenestrace byla důsledkem především náboženského konfliktu. Odlišovalo se i oblečení u katolíků i protestantů?

Konfesní rozdíly hrály malou roli v pestrosti oděvu. Tu můžeme pozorovat u nižších vrstev, ale šlechtic je především reprezentantem svého domu a tady musí být vidět bohatství a prestiž na každém detailu oděvu.

Kolik kostýmů bylo během natáčení použito a který s nich byl pro Vás nejpracnější?

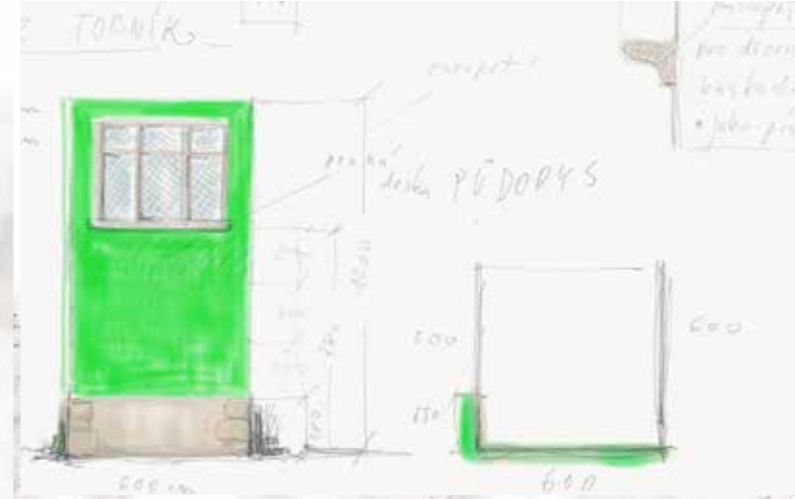
Během natáčení bylo použito na 300 kostýmů, všechny kostýmy na sólové herce byly ušity. Nejpracnější byly samozřejmě dámské šaty, jak do komplikovanosti krumplování, tak do logistiky, jak herečkám ulehčit. Ale i tak jsme nakonec trhli rekord: jeden z kostýmů Alžběty Falcké váží sám o sobě 23 kg. Naštěstí se ukázalo, že dámy, stejně jako tenkrát, pro krásu trpí rády.

ARCHITEKT JAN VLČEK:

Návrhy řešení staveb dekorace

• DEFENESTRACE •

• skica - Česká kancelář

Jan Vlček
MMXVII

• pohled k oknu

ODBORNÍ PORADCI:

Prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D.

Mým prvním úkolem bylo dohlédnout na správnost historických reálií a soulad historických událostí, tak jak nám je podávají prameny, se scénářem. Druhým úkolem bylo dbát na autenticitu a historickou korektnost kostýmů. Byl jsem také přítomen na natáčení například při scéně, ve které se na Švihově zpovídali čeští stavové, a musel jsem dohlédnout na to, aby byli přítomni jen luteránští a katoličtí kazatelé, kteří tehdy skutečně přítomni být mohli. Období pražské defenestrace v roce 1618 a následná bitva na Bílé hoře a třicetiletá válka musí vyznít jako takové varování mimo jiné i pro politiky. Protože je vždy potřeba zvážit všechny možné důsledky svého konání. Volba Fridricha Falckého byla trošku nešťastným aktem a v podstatě rozhodla o osudu našeho území na dalších 300 let.

Mgr. et Mgr. Klára Andresová

V letošním roce si připomínáme čtyřsetleté výročí třetí pražské defenestrace, které je ovšem zastíněno řadou dalších kulatých výročí – především výročím konce první světové války a vzniku Československa 1918. Přesto bychom neměli zapomínat ani na rok 1618, kdy došlo k vyhození královských místodržících Slavaty a Martinice z okna České kanceláře na Pražském hradě. Defenestrací totiž začalo české stavovské povstání, které bylo zároveň první fází třicetileté války. A tato válka se stala prvním konfliktem, který zasáhl takřka celou Evropu. Ovlivnila demografický vývoj světadílů, politické a náboženské uspořádání, proměnu vojenství i rozvoj řady vědních disciplín. Mým hlavním úkolem byla úprava scénáře filmu Bůh s námi pro potřeby dokumentárního filmu Defenestrace 1618, na kterém jsem pracovala primárně. Spolupracovala jsem na vzniku objektivních komentářů, které v dokumentu zazní, a podílela jsem se na výběru a digitali-

zaci archiválií, dobových obrazů a grafik, které diváci uvidí. S grafikem, který vytvářel mapy, jsem spolupracovala na jejich obsahu. Kromě toho jsem připravila a realizovala rozhovory se zahraničními odborníky a následně kontrolovala obsahovou správnost překladů cizojazyčných výpovědí do češtiny pro potřeby dabingu. Zúčastnila jsem se natáčení v katedrále sv. Víta a v areálu Pražského hradu, kde jsem dohlížela na filmování těch staveb a prvků, které byly přítomny již v době stavovského povstání, a nejsou tedy mladšího data. Filmovému štábu jsem odpovídala především na některé otázky související s dobou vlády Fridricha Falckého v českých zemích, ovšem vymýšlela jsem také návrhy podoby vojenských táborů, které jsou jednou z mých hlavních odborných specializací.

Mgr. Jiří Louda

Stavovské povstání a třicetiletá válka je po husitství jedno z nejfrekventovanějších a mnohými stále emocionálně vnímaných období našich dějin. Není se co divit. Porážka na Bílé hoře a následné represálie spojené s rekatolizací a centralizací i hrůzami navazující dlouhé války, značným zpusošením země, emigrací, rozvratem kulturním i společenským na dlouho zásadně ovlivnily dějiny naší vlasti. Reflexe těchto událostí se projevovala i po staletích nejen v kultuře, ale též v reálné politice. Touha „odčinit Bílou horu“ hrála nepopíratelnou úlohu i při vzniku samostatné Československé republiky. Film se tedy dobře váže nejen k čtyřsetletému výročí třetí defenestrace a vypuknutí třicetileté války, ale zprostředkovaně má vztah také k stému výročí naší obnovené samostatnosti. V úloze odborného poradce jsem spojil svou profesi historika s dlouholetým koníčkem – tedy historickým šermem. Mým úkolem bylo především dohlížet na vojenské scény, ať již přímo bojové, či z vojenského života. Při tom jsem koordinoval spolupráci s členy různých zájmových skupin zabývajících se historickým šermem a vojen-

skou historií. Na natáčení se těchto nadšenců ve vlastních kostýmech a s vlastní výzbrojí podílelo více než sedmdesát, a to nejen z Regimentu zemské hotovosti, ale i z řady dalších. Také jsem spolupracoval s rekvizitáři a zejména musím pochválit spolupráci s kostýmním výtvarníkem Tomášem Chludem. Při značně omezeném rozpočtu jsme se všichni totiž snažili o téměř nemožné – navodit pokud možno co nejvěrohodnější dobovou atmosféru. Takto intenzivně jsem se na čistě hraném filmu podílel poprvé a pochopitelně jsem měl jako historik řadu výhrad k věcem, které naopak umělcům připadaly jako zcela podružné. Jsem tedy velmi zvědav na výsledek. Přesto doufám, že vzniklo dílo z časů třicetileté války, které nemá v naší televizní tvorbě co do věrohodnosti obdoby. Věrná historická rekonstrukce to však určitě není – jedná se o umění.

ThMgr. Dušan Hejbal

Doba, o které podává svědectví tento film, patří k nemnoha momentům, kdy česká historie ovlivňovala další vývoj Evropy. Její složitost se nedá popsat několika větami. Prolínaly se zde náboženské spory s mocenským střetnutím mezi českými stavy a habsburskou monarchií. Proti sobě tu stály dvě odlišné koncepce vládnutí – stavovský stát a absolutní monarchie. Bitva na Bílé hoře, následná poprava 27 českých pánů a vše, co následovalo, nakonec pro český národ znamenalo setrvání v habsburském soustátí se všemi negativy, ale i některými pozitivy až do roku 1918. Na filmu jsem se podílel jako odborný poradce v oboru liturgiky. Mým úkolem tedy bylo, aby byl přiměřeně zachycen zejména ritus ve scénách o korunovaci krále Fridricha, modlitbě císaře Ferdinanda II., jakož i reformačním slavení eucharistie. Také jsem spolupracoval na výběru liturgických textů, které zaznívají v pozadí několika scén. Při samotné scéně korunovace jsem zároveň vypomohl v roli Jiřího Dykasta, který byl administrátorem dolní (utravistické) konzistoře.

Prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

Mým úkolem bylo dělat odborného poradce, tj. snažil jsem se alespoň poněkud uvést literární fikci zcela ahistoricky psaného scénáře do přibližného souladu s historickou pravděpodobností. Obávám se ale, že to byla psaní marně psaná. Zajímavá byla naopak spolupráce s produkcí filmu, které jsem pomáhal s výrobou různých rekvizit jako listin, dopisů a pečeti. Tak snad alespoň tyhle detaily budou ve filmu souhlasit. Film se pokouší zachytit z neobvyklého úhlu klíčové období našich dějin, k němuž se instinktivně vztahujeme při každém dalším dějinném průšvihů.

Bůh s námi - od defenestrace k Bílé hoře

režie: Zdeněk Jiráský

kamera: Michal Černý

scénář: Pavel Kosatík, Zdeněk Jiráský

dramaturgie: Jan Lekeš, Jan Otčenášek, Michal Reich

výprava: Jan Vlček, Jana Boháčková

kostýmní výtvarník: Tomáš Chlud

masky: Milan Vlček

hudba: Jan Čtvrtník

sound design: Daniel Němec

střih: Michal Reich

výkonný producent ČT: Martin Lubomírský

koproducenti: ARTE G.E.I.E. a ORF

kreativní producent ČT: Jan Lekeš

hraji: Karel Dobrý, Tereza Hofová, Štěpán Kozub, Sára Sandeva, Ondřej Malý, Eva Josefíková, Hynek Chmelař, Jiří Maryško, Tobiáš Heartl, Robert Mikluš, Adrian Jastraban, Pavel Tesař, Marek Pospíchal, Ondřej Bauer, Jiří Černý, Michal Dalecký, Dan Dittrich, Zdeněk Černín, Daniela Šišková, Martin Dědoch, Petr Buchta, Jan Holík, Michael Vykus, Milan Němec a další

fotografie použité v presskitu: Karel Cudlín, Pavla Černá

plakát a titulní strana presskitu: Helena Jiskrová

Kontakt pro média

Daniel Maršalík

Tel.: (+420) 261 137 521

Mob.: (+420) 606 464 922

daniel.marsalik@ceskatelevize.cz

Fotografie

<ftp://ceskatelevize.cz/>

pavel.kral@ceskatelevize.cz

© Česká televize 2018